

39068595-5	06/10/2013	the marker - הארץ	עמוד 10	1/2	26.45×35.95
המכללה האקדמית נתני - 2790					

“בנק קואופרטיבי יכול להיות משתלם ויציב יותר מבנק גדול”
סיון איזסקו 10

הבנק הקואופרטיבי מתקרב – אבל החוק לא מוכן לקראתו

כדי לסייע להקמת בנק קואופרטיבי בישראל קוראת פרופ' רות פלאטו־שנער, מומחית לדיני בנקאות, לקדם באמצעות חקיקה ביטוח פיקדונות, לאפשר זרימה של מידע בין הבנקים על האשראי של הלקוחות ולהתיר פתיחת חשבונות בנק באינטרנט • “בבנקים קטנים מספרים לי שעדיין קיימת רתיעה של הציבור להפקיד בהם פיקדונות – גם כאשר הריביות והתנאים טובים”

סיון איזסקו

« מתקרבת הקמת הבנק הקואופרטיבי: השבוע יחלו בקבוצת אופק מאמצי גיוס חברים למימון הקמת הבר נק, שבעלי החשבונות בו יהיו גם בעלי המניות. היוזמה לייסוד בנק קואופרטיבי היא מפירי תיה של המחאה החברתית של קיץ 2011, שבעקבותיה הוקמה הוועדה להגברת התחרות במערכת הבנקאות בראשות המפקח על הבנקים, דודו זק. הרעיון הוא שלצד הבנקים הפועלים למטרת רווח, יוקמו בנקים קואופרטיביים שיפעלו לתועלת בעלי החשבונות בהם.

בישראל נתפש הבנק הקואופרטיבי כעוף מוזר. ואולם, על פי נתוני ארגון הגג העולמי של אגודות האשראי, בעולם פועלות יותר מ-50 אלף אגודות אשראי שבהן חברים כ-200 מיליון בעלי חשבונות. כ-7.7% מלקוחות הבנקים בעולם פועלים באמצעות בנקים קואופרטיביים. שיעור חדירה גבוה במיוחד (45%) ניתן לראות במדינות קפיטליסטיות כמו ארה"ב. "מחקרים מוכיחים כי אגודות

האשראי ככלל צלחו את המשבר הפיננסי האחרון בהצלחה ולא נזקקו לסיוע ממשלתי, בשל אופי הפעילות השמרני שלהן", אומרת פרופ' רות פלאטו־שנער, מומחית לדיני בנקאות וראש המרכז לדיני בנקאות במכללה האקדמית נתניה. לדבריה, הקמת בנקים קואופרטיביים עשויה להיות דרך טובה לטפל בריכוזיות של מערכת הבנקאות בישראל, שבה שני הבנקים הגדולים, פוע"ל וליאמי, מהווים רואפול בפועל המכתיב את המחירים בענף ויתר הבנקים מיישרים עמם קו. בנק קואופרטיבי לא צפוי להיות עוד בנק שיישר קו עם רמת המחירים המקובלת בענף, שכן בשונה מיתר הבנקים – הקואופרטיב לא יפעל למקסום רווחים, אלא למקסום התועלת לבעלי החשבונות. כך, אם בשנה מסוימת הושג רווח מהר פעילות, הרווח יכול לשמש בשנה העוקבת להרחבת הפעילות לרווחת בעלי החשבונות או לצמצום מרווחי האשראי והוזלת העמלות.

כדי שהקואופרטיבים יהיו מסוגלים לספק שירותים בנקאיים במחירים נמוכים מאלה המוצעים על ידי הבנקים הרגילים, הם פועלים לרוב במבנה הוצאות רזה המבוסס

על מערכות מחשוב ואינטרנט תוך הפעלת סניפים מעטים או ללא סניפים כלל. לפי הערכות, בבנק הקואופרטיבי אופק יועסקו בסך הכל כ-100 עובדים שינהלו ויתחזקו את המערכות, וזאת בשונה מחמשת הבנקים הגדולים המעסיקים יחד כ-48 אלף עובדים. המודל הרוה יאפשר לאופק להעביר את הרווח אל הלקוחות.

“ביטוח פיקדונות – מכשיר הכרחי”

פלאטו־שנער, המייעצת לקבוצת אופק בענייני רגולציה, אומרת כי כדי שבנקים קואופרטיביים יצליחו בישראל יש לקדם כמה גורמים בדרך של חקיקה. “ראשית, יש להחיל באמצעות חקיקה ביטוח פיקדונות”, היא אומרת. “אם קמים בנקים חדשים כמו בנק קואופרטיבי, שהוא בנק חדש והציבור עדיין לא מכיר אותו ואולי חושש להפקיד בו פיקדונות, או ברור שאחד התמריצים לעבור לבנק כזה הוא היריעה שהפיקדונות בבנק מבטוחים”.

כידוע, בישראל אין ביטוח על פיקדונות הציבור המופקדים בבנקים. ואולם, ב-2002 כשהבנק למסחר קרס בעקבות מעילת הענק

שביצעה בו אתי אלון, החליטה המדינה לפצות את בעלי הפיקדונות. פלאטו־שנער: “ביטוח הפיקדונות הוא נושא שמדברים עליו רק כשיבנקים נופלים. כשבנק מתמוטט או נסגר כולם נזעקים וקוראים ליצירת ביטוח פיקדונות, אך בסופו של דבר, כנראה בשל לחץ מצד הבנקים, הנור שא נזנח מכיוון שביטוח פיקדונות כמובן מייקר את העלויות לבנקים.

“על פי החוק, המדינה לא חייבת לפצות את בעלי הפיקדונות במקרה של קריסת בנק. כשהמדינה מחליטה להכניס את היד לכיס ולפצות מפקידים, הרבר נעשה בפירוש לפי גנים משורת הדין. כל מקרה כזה יוצר תקדים מסוכן שמרחיק את הסיכון לחקיקת חוק ביטוח פיקדונות”.

עד כמה הציבור מוטרד מהיעדר ביטוח על הפיקדונות בבנקים?

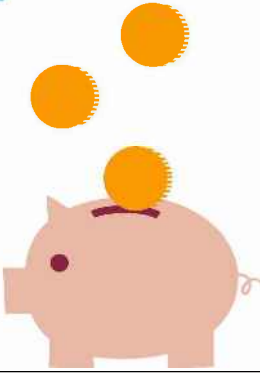
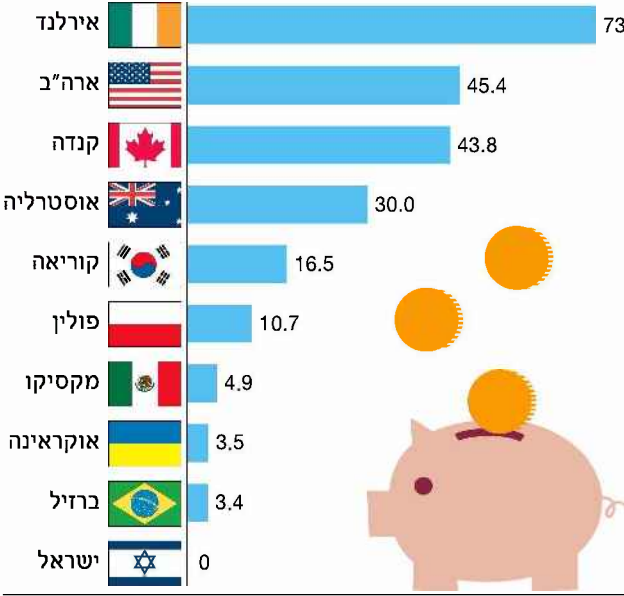
“בנקאים בבנקים קטנים מספיקים לי שעדיין קיימת רתיעה של הציבור להפקיד פיקדונות בהם, גם כאשר הריביות והתנאים טובים. אתה יכול לראות שבבנקים קטנים כמו אגוד או ירושלים, גם אם יש גירול בהפקדות, הגירול לא תמיד משביע רצון. לכן, אם רוצים לאפשר לבנקים חדשים להיכנס למערכת הבנקאות, ביטוח פיקדונות הוא מכשיר הכרחי. מנגד, אם רק הבנקים קטנים יחויבו לרכוש ביטוח פיקדונות, נטל העלויות יקשה עליהם להתחרות ולהציע תנאים אטרקטיביים לעומת הבנקים הגדולים. לדעת, ביטוח פיקדונות צריך לחול על כל הבנקים”.

בנוסף, אומרת פלאטו־שנער, יש לקדם את חוק נתוני אשראי שאמור להוביל לזרימה של מידע בין הבנקים אודות הלקוחות הטובים: “זהו אחד מתקוני החקיקה המרכזיים שנדרשים כדי לסייע לבנקים הקטנים וכך להגביר את התחרות במערכת הבנקאות”.

עד היום, בעקבות לחץ כבד מצד שני הבנקים הגדולים, לא הצליחה הכנסת לתקן את חוק נתוני האשראי באופן שתהיה בישראל מערכת דירוג אשראי ללקוחות הפיננסיים. מערכת כזו היתה מאפשרת לבנקים לקבל מידע על הלקוחות הטובים ולפנות אליהם בהצעות מפתות. ישראל נחשבת לאחת המדינות המפגרות בתחום זה – אפילו ברשות הפלסטינית פועלת מערכת

המודל הצליח בארה"ב ובקנדה

שיעור בעלי חשבון בבנק קואופרטיבי מכלל האוכלוסייה (15-64), באחוזים

מעות. מניסיון העבר ראינו שכאשר נדרשת יוזמה של לקוח – אפילו אם מדובר בפעולה לטובתו – לא תמיד הלקוח פועל בעניין. לכן קיים חשש שלקוחות שיקבלו את תעודת הזהות הבנקאית לא יפיקו ממנה תועלת”.

“לאפשר פעילות בנקאית רזה”

נושא שלישי שיש לקדם, אומרת פלאטו־שנער, הוא מתן אפשרות לפתוח חשבון בנק דרך האינטרנט. “חוק איסור הלבנת הון לא מתיר לבנקים לפתוח חשבונות באמצעות האינטרנט. החוק מחייב שהבנקים יזהו את הלקוח פנים אל פנים בשיטת פתיחת החשבון. ואולם, החוק הזה מקשה על הפעלת הבנק במיטכונת רזה. הרעיון שמאחורי בנק קואופרטיבי הוא לחסוך בעלויות, כלומר, לא להחזיק מערך סניפים כל כך גדול ולא להחזיק כוח אדם רב כל כך. הפתרון הוא שחלק מהפעילות תהיה אינטרנטית.

“אנחנו יודעים שבשל החשש לניצול מערכת אינטרנטית להלבנת הון זהו נושא רגיש, אך חשוב שהן הליך פתיחת החשבון והן הליך העברת החשבון מבנק לבנק יתבצעו באופן ישיר. המעבר מבנק לבנק חייב להתבצע בדרך הקלה ביותר,

משוכללת לדירוג ללקוחות. לצדם של שני הבנקים הגדולים ניצב משרד המשפטים שמטרפר את היוזמה מחשש לפגיעה בסודיות הבנקאית של הלקוחות הפרטיים. תיקון חוק נתוני אשראי תקוע במשרד המשפטים, שלא הפגין עד היום כל יוזמה ליישר קו עם המקור בל בעולם, כדי שגם אזרחי מדינת ישראל יוכלו ליהנות מרמת תחרות גבוהה יותר בין הבנקים. כפתרון ביניים, עד שתקום בישראל מערכת דירוג אשראי, מתכוון המפקח על הבנקים לחייב בשנה הקרובה את הבנקים למסור ללקוחות מסמך המכונה תעודת זהות בנקאית, שבו יפורט דירוג האשראי של הלקוח. עם מסמך זה יוכל הלקוח לפנות לבנקים מתחרים בבקשה לקבל הצעות אשראי אטרקטיביות יותר מאלה שהלקוח קיבל בבנק שבו מתנהל חשבונו.

פלאטו־שנער סבורה כי “תעודת זהות בנקאית הוא פתרון לא רע אך אני לא חושבת שהוא מספק. אנחנו צריכים לאמץ את המודלים הקיימים בחו"ל ולאפשר זרימה של מידע אודות הלווים בין הבנקים. לקוחות מתוחכמים ידעו להשתמש במסמך כדי לשפר את מצבם, אך לא כל הלקוחות מבינים את המשי

13.64x33.88	2/2	11	עמוד	the marker - הארץ	06/10/2013	39068607-9
המכללה האקדמית נתני - 2790						

רות פלאטו־שנער צילום: מוטי מילרוד

בנק קואופרטיבי בבולטון, בריטניה צילום: בלומברג

וזה אומר דרך האינטרנט. בבנק ישראל מציינים כי עד סוף השנה צפוי שיגבשו את נוסח הרפורמה בעניין מתן אפשרות לפתיחת חשבון בנק דרך האינטרנט. על פי הערכה בבנק ישראל, יהיה אפשר להביא את תיקוני החקיקה הנדרשים לאישור הכנסת בתוך פחות משנה. ככל הנראה המודל שבנק ישראל והרשות לאיסור הלבנת הון יאמצו הוא המודל המקובל בחלק מהמדינות המפותחות, שלפיו הבנקים יוכלו להסתמך על הליך זיהוי שהלקוח עבר בבנק אחר. כך, לקוח שכבר מחזיק בחשבון, יוכל לנייד אותו לבנק אחר בלי שידרש בכל פעם לעבור את הליך הזיהוי מחדש. לדברי פלאטו־שנער קיימת בעיה נוספת בחקיקה הקיימת: "פקודת האגודות השיתופיות, יוצרת כפל רגולציה על הבנק הקואופרטיבי. מי שאחראי על הרגולציה הוא המפקח על הבנקים, שלו יש סמכויות נרחבות. במקביל פקודת האגודות השיתופיות מעניקה סמכויות אדירות לרשם האגודות השיתופיות, בין היתר בקרה ופיקוח כללית על אגודות שיתופיות. לרשם יש סמכות לברוק את המאזנים והדו"חות של האגודה השיתופית, ואם הוא סבור שהאגודה

5 בנקים שולטים ב-95% מהאשראי נתחי פעילות האשראי של הבנקים בישראל

